ALBINYANA: 1800-1820

MANUEL BOFARULL I TERRADES

Amb aquest treball l'autor ha volgut resumir vint anys de la vida d'un poble humil en una època especialment dolorosa. En toca l'aspecte demogràfic i l'econòmic, anomena alguns dels morts haguts en aquell temps, els llibres parroquials perduts i dóna un munt de xifres, relatives a la població i a les collites. I ens descobreix una mena de «targeta de visita» deixada pels francesos a la Rectoria.

ALBINYANA: 1800-1820

EXPLICACIÓ

Aquesta petita història comprèn un període de 20 anys; comença 8 anys abans de l'entrada dels francesos al Principat i acaba 6 anys després de finalitzada la guerra.

Gent d'Albinyana, encara que no consti expressament en cap document, devia formar part dels escamots que es movien per la comarca, i encara més enllà; i els suposem tombant pel coll de Santa Cristina, participant en l'acció dels Monjos i a la batalla de la Bisbal, i potser en les lluites al Vendrell i l'Arboç.

Els papers de l'Ajuntament, per dissort, no arriben a aquella època, tret d'algun d'escadusser. Bona part dels de la Rectoria, en canvi, vénen de més antic, i d'ells hem pouat gairebé totes les notícies que donem a la llum, inclús una mena de «targeta de visita» deixada pels francesos.

Pel cens de 1787, dit de Floridablanca, i el molt complet del 1824 establim la demografia d'Albinyana. Aquells reculls de persones, posats per edats, ens permeten adonar-nos d'un òptim repartiment, en el qual, per exemple, un 46'74% de la població és menor dels 16 anys.

Resseguint els llibres de Baptismes, d'Esposoris i d'Òbits anem veient l'evolució de la col·lectivitat. Corprèn trobar-nos, en aquells anys,

amb un elevat nombre de morts, infants en elevada proporció, registrats fora del terme. Pensem que en aquell temps es produí a Albinyana, a causa de les visites de tropes franceses, una dispersió de gent que cercava refugi a pobles de l'Alt Camp, de la Conca de Barberà, de l'Urgell i a altres comarques on l'acció bèl·lica no era tan marcada.

Tots aquests morts, dels quals se'ns dóna nom i circumstàncies, i sovint el renom, apareixen en fulls volanders escrits pel rector d'aquell temps i ordenats i compilats per capellans posteriors.

Comparant una Santa Visita de finals del segle XVIII amb dades posteriors, descobrim els papers de la Rectoria que desaparegueren per causa de la guerra. Ja calmades les aigües, el senyor bisbe, que semblava només capficat pel manteniment de delmes i tributs i per qüestions purament formulàries; mana reconstruir les dades de tots els batejats del terme; i en aquella època recomencen també altres llibres parroquials perduts.

L'aspecte econòmic, tant pel que fa a les collites com a la butxaca del pagès, el trobem clarament reflectit al *Bací d'Ànimes*, al *Llibre de les Primícies* i al *Llibre de la Botiga*.

Aquí topem amb una dada tràgica: l'any 1817, que ens revela una recol·lecció migradíssima, per no dir nul·la; capítol que, en històries generals, és esmentat com de passada parlant d'anys de males collites, fam i malalties. No hi ha dades, a Albinyana, dels anys 1812 i 1813, qualificats també d'anys de fam, «perquè els francesos —copiem— s'emparaven de les collites, el soldat famolenc robava la misèria del camperol i esclataven epidèmies».

Com sempre, agraïm les facilitats de tota mena concedides per les autoritats civil i eclesiàstica d'Albinyana.

LA POBLACIÓ

El terme d'Albinyana, expliquen ara els llibres, té 19'46 km² de superfície. Però amb paraules del segle XVIII es deia:

> «Té 1 ora de llargaria, 2 quarts de ampla, y de rodaria 3 oras; afronta a llevant ab Santa Oliva y Bañeras, a migdia ab Vendrell y Roda, a ponent ab Postinos, y a tremuntana ab la Bisbal».

El 1787 (cens de Floridablanca), uns 20 anys abans de la guerra, té Albinyana 192 habitants, amb una òptima distribució per edats: 40 eren infants fins a 7 anys (20'83%); 24 es trobaven entre els 7 i els 16 (12'50%); 18 persones tenien de 16 a 25 anys (9'37%); 56 de 25 a 40 (29'16%); 30 de 40 a 50 (15'62%); i 24 eren majors de 50 anys (12'50%). Eren solteres 88 persones, 100 casades i 4 vídues. Hi havia en total 86 homes i 106 dones. Es comptaven 50 pagesos, 12 jornalers i un capellà (Joan Mongé, que ho fou del 1786 al 1798). Era batlle Josep Mata.

Pel gener del 1804 és alcalde Anton Vidal, de la casa del seu nom, ara cal Llogari, del carrer de Bonastre.

El 1824, al cap de deu anys d'acabada la guerra, i finalitzada feia ben poc la reialista, hi ha a Albinyana, segons el cens format per ordre de l'intendent de Policia del Principat de 12 d'abril del 1824, 785 habitants, amb un encara millor repartiment per edats: hi ha 204 infants fins a 7 anys (25'98%); 163 dels 7 als 16 (20'76%); 107 persones de 16 a 23 (13'63%); 148 de 23 a 40 (18'85%); 80 de 40 a 50 (10'19%); i 83 de més de 50 anys (10'57%). D'ells, 434 eren solters, 300 casats i 51 vidus; hi havia 370 homes i 415 dones. Consten 52 pagesos propietaris, 99 jornalers, 39 pobres de solemnitat i 21 escolars. Al nucli d'Albinyana, format per 108 cases i masies, hi vivien 490 persones (232 homes i 258 dones), i a les Peces, amb 58 cases i masies, 295 persones (136 homes i 159 dones). Era llavors batlle Joan Sonet, de cal Cuat de les Peces.

Per les dades anteriors veiem que en els 37 anys transcorreguts entre ambdós censos, tot i havent entremig la guerra napoleònica i la reialista, amb les fams i malalties conseqüents, la població d'Albinyana augmenta en 593 habitants, que representa un 308'85%, xifra i percentatge que trobem molt exagerats. Pensem que a la primera estadística, potser per raons d'impostos, es va amagar població. El cens del 1824, en canvi, és més de fiar, perquè va acompanyat d'un minuciós detall per carrers, cases i persones, constant-hi l'edat, el lloc de naixement, el nom dels pares, etc.

TARGETA DE VISITA

El 1815, en una mena de pròleg al llibre *Luzero de fundacions de la Albiñana del Any 1815 y consueta*, que es guarda a la Rectoria, mossèn Joan Gros ens explica:

«En virtut del Decret de Visita donat per lo Ilm. Sor. Dn. Pau Sichar, Bisbe de Barcelona, lo dia tres de Agost del Any 1809 fou manat al Rt. Rector de la Parra. de St. Barthomeu de la Albiñana copii el Lucero de las fundacions, jo, Joan Gros... vuy dia dos de Juny del Any 1815 he comensat a posar en obra lo manat per dit Ilm. posant las noticias he pogut averiguar en ordre a las fundacions atenent la gran perdua ha sufer esta Parra. per causa de las invasions de los francesos en repetidas vegadas destrosant los papers del Arxiu y demes pertañent a la Iglesia».
(El subratllat és de l'autor d'aquest treball.)

En una d'aquestes «invasions» la tropa napoleònica deixà constància de la seva presència al foli 44 de la «Llibreta ahont se notan las pensions que corresponen y los que dehuen pagar per las fundacions de esta Parra fet en lo any 1774».

Són dotze ratlles de difícil lectura, perquè a la defectuosa cal·ligrafia cal afegir una grossa taca que es menja part del text i al fet que el llenguatge emprat sembla una mena de patuès.

Mig entenem que l'escriptor fa referència a la guarnició de Girona i que esmenta la «República francesa, una indivisible».

Parla de «Lachau, jutge de pau del cantó dels Aspres», comarca entre els rius Tet i Tec, al Rosselló. Explica que no troba el rector, el qual «ho fotut el camp» (textualment: «monsieur le curé à foutu le camp de sa paroise»). I sembla dir que els francesos s'han menjat el blat del rector i se li han begut el vi.

LLIBRES PARROQUIALS DESAPAREGUTS

A la Santa Visita del 1777, i en full annex, trobem una relació dels llibres i papers existents llavors a l'Arxiu de Sant Bartomeu d'Albinyana. Són:

- Tres llibres de Baptismes. El primer va del 1621 al 1694; el segon arriba al 1770; i el tercer segueix al dia de la visita.
- Un llibre de Confirmacions de l'any 1774.
- Dos llibres d'Òbits. El primer va del 1663 al 1722; i el segon comença a la darrera data.

- Dos llibres de Desposoris. El primer comprèn del 1622 a 1689; el segon continua.
- Tres llibres de les Celebracions. Al primer, s'hi anoten les fundacions; al segon, els dies d'aniversaris o misses; al tercer, els rèdits o pensions.
- Un llibre de la Botiga de l'església, on s'apunta el blat que es deixa als particulars i el que resulta al cap de l'any.
- Un llibre on consten els ingressos i les extraccions de l'Arxiu de l'església.
- Un llibre de Testaments i Capítols, que comença el 1630 i acaba el 1656.
- Quatre plecs de Testaments. El primer de 1557 al 1659; el segon fins al 1770; el tercer arriba al 1799; i el quart segueix.
- Tres plecs de Capítols. El primer del 1601 al 1656; el segon fins al 1669; i el tercer fins al 1736.
- Dinou plecs d'Inventaris, Àpoques, Debitoris i Autos, del 1604 al 1736.
- Catorze manuals d'Autos, Àpoques i Debitoris, del 1500 al 1736.
- Un quadern d'Autos modern, de fundacions del 1699 fins al moment.

De tots aquests llibres, acabada la guerra només quedaven els de Desposoris, el de la Botiga, el de *Missas Fundadas y Bací de Ànimas*, i un grapat de plecs i fulls solts.

També es conserva el *Llibre de Primícies*, del 1712 al 1832, que no és esmentat a la Visita del 1777.

UNA ESTESA DE MORTS

Mossèn Vicenç Gelpí fou rector d'Albinyana des del febrer del 1798 fins al 8 de desembre del 1811, data en què morí. Aquell mateix mes fou succeït per Jacint Prats, que perdurà fins a l'octubre del 1814. Al mes següent ocupà la Rectoria Joan Gros i Comasvestidas, que se n'anà pel novembre del 1824.

Desapareguts els dos llibres d'Òbits esmentats, se'n començà un de nou el 2 de gener del 1812. Posteriorment, el 28 de novembre del 1814, el rector Gros «copia las partidas que aniran notadas se han enquantradas en los papers del Rt. Vicens Gelpi... del tenor seguent, las que podran servir per alguna guia encara que confusas».

La relació comprèn enterraments, oficis funerals, caps d'any i novenes, i s'anoten el dia de la celebració i els drets parroquials. Aquests darrers són variables; n'hem trobat d'un sou i sis diners, i d'altres que superen les 10 lliures, per exemple: «Die 5 de 7bre (de 1809) se feren los oficis funerals de enterro y Novena per lo qm. Pere Martir Riumbau ab asistencia de set sacerdots y lo Hermita y lo Parroco. Gasto ab las candelas 25 lliuras que he rebut 3 lliures 7 sous per 9 missas octbris.» (El difunt era de la casa del carrer de les Quintanes, dita llavors cal Teixidor.)

El mes d'abril (del 1809) hi ha 27 enterraments (d'ells, 13 infants menors de 8 anys); al maig, 20 (5 infants); al juny, 22 (11); al juliol, 16 (4); a l'agost, 8 (3); al setembre, 2; a l'octubre, 6 (2); al novembre, 7 (2); i al desembre, 8 (2). Total: 116 morts en nou mesos (d'ells, 43 infants).

A més, n'hi afegeix altres 6 (2 infants), que «no diu la nota quin mes, die y any foren morts y enterrats, tots notats en papers bolans propis del Rt. Vicens Gelpi...»

Són xifres molt superiors a les habituals, que el rector Gros «certifica y fa fee». Però cal sumar-hi encara 50 persones més (d'elles, 32 menors de 8 anys), segons la «Nota de los individuos que se troban notats sens expressió de die, mes y any enterrats en diferents Parroquias, y son del tenor seguent copiats del mateix modo los dexá lo Rt. Vicens Gelpí Pbo. Rector del temps de la guerra...»

En transcrivim alguns, subratllant algunes paraules i posant entre parèntesi alguns comentaris:

«En Vall espinosa del Arquebisbat fou enterrat Barthomeu Manyer Boter de esta de alguns 48 anys morí en Mars.
»En Monmell fou enterrat Pau Riumbau viudo de 62 añs.
»En lo Pont de Armantera fou enterrada Teresa Banach Donzª de alguns 22 as.
»En Tarragona Joan Mañer dit lo Felix.
»En Idem Pau Gestí dit lo Flo.
»En Idem Pau Nin dit del Silet.
»En Albiñana Joseph Casañas fadrí **mort per los francesos**.
»En Idem Joan Casellas dit lo Rey **mort per los francesos**.
»En no se sap Franco. Cañellas dit Grauetas.
»En no se sap Joseph Figueras dit Pere Xerrayre en Lila de Fransa capital de Flandes.
»En Albiñana Franch. Manyer, dit Xacó.

»En Mont Ral Isidro Arans dit lo Benet.
»En Rojals Maria Gesti dita Siló.
»En la Argilaga Pere Casellas de 17 añs fadrí.
»En Gornal **fou mort per los francesos** Joseph Santó (de cal Santó, de les Peces).
»En la Pobla de Montornes Pere Vidal del Mas de la Adroguera.
»En Monmell Miquel de 3 añs fill de Miquel Mata y de Cristina Cornellá conjuges. (El matrimoni vivia a cal Miquelet del Sec, al c/ de les Quintanes; s'havien casat el 1804.)
»En Monmell Teresa de dos anys filla dels mateixos.
»Joseph de 5 anys en Monmell fill de Ramon Navarro y de Vicenta Campanera conjuges. (Casats el 1803.)
»En Monmell Anna Mª de 3 añs filla dels mateixos conjuges.
»En la Riba Joseph de 12 añs fill de Franch. Miró y Marianna Nin conjuges. (S'havien casat el 1784.)
»En Monmell Ventura de 4 mesos fill de Pere Janer de las Pesas y de Teresa Rovira conjs. (de cal Ros de les Peces.)
»En Figarola del Arquebisbat en Mars fou enterrat Barthomeu de 2 añs y mitg fill de Franco. Tutosaus y Paula Mañer. (De cal Tureu, o Torero, del c/ Major d'Albinyana.)
»En Vilarodona... Antonia de 2 añs filla de Joan Vidal dift. y de Maria Fontanillas conjs. 16 febrer. (De can Vidal, del c/ de Bonastre; casats el 1792.)
»En Monmell... Franca. de 14 mesos filla de Joan Guell y de Teresa Casellas conjs. (De cal Rei, a la plaça Major d'Alb.)
»En Rodaña... Teresa de 3 añs filla de Joan Gesti de Escansa y de Teresa Mercader conjs.
»En Puig Caldes... Marta de 3 añs filla de Joseph Mata y Maria Rovira conjs. (S'havien casat el 1792.)
»En Rocallaura... Rosa de 5 anys filla dels inmediats sobredits conjs.
»En la Riba... Joseph de 3 añs fill de Joseph Nin y Maria Figueras conjuges. (De cal Po del Rello, al c/ Major d'Alb.)
»En Monmell... Pere de 18 mesos fill de Joseph Miró y Maria Garriga conjuges. (De cal Ramon, de les Peces; ell era mestre de cases; es van casar el 1777.)
»En Monmell... Pere de 10 a 11 mesos, fill (dels anteriors).
»En fons Caldes... Pere de 3 añs fill de Isidro Rovira y Rosa Gesti, conjuges. (De can Rovira, del c/ Major d'Alb.)
»En Monmell... Barthomeu de 5 añs fill de Pau Riumbau y Antonia Casañas conjs. (Pensem que el cognom de la dona era Casellas, i que s'estaven a cal Ramonxí de les Peces.)
»En Monmell... Teresa de 2 añs filla (dels anteriors).
»En Castell Será de Urgell Rosa de 1 any y mitg filla de Manuel Mirats y de Teresa Mañer conjs. (De cal Sastre, al c/ del Racó, d'Albinyana.)

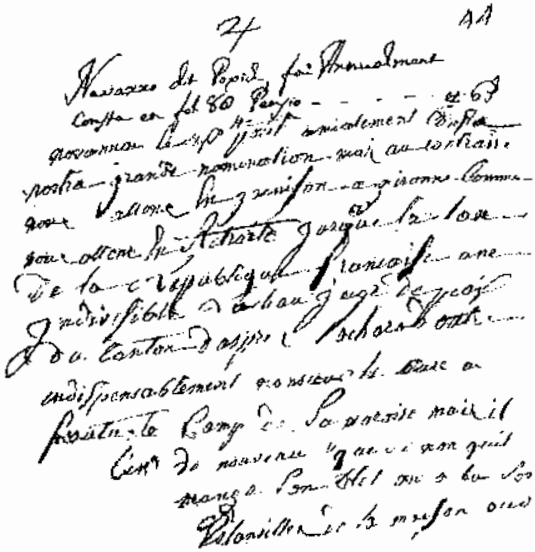

A la pàgina 44 de la Llibreta ahont se notan las pensions que corresponen y los que dehuen pagar per las fundacions de esta Parra. fet en lo any 1774, de la Rectoria d'Albinyana, hi ha aquesta «targeta de visita» deixada per les tropes franceses.

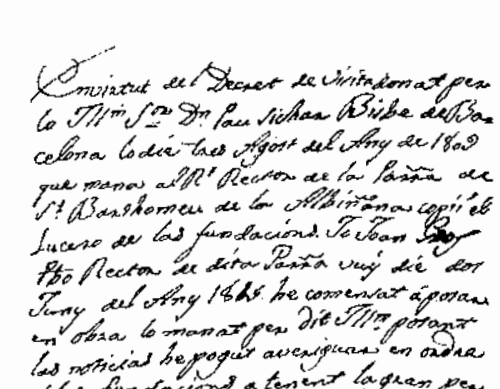

El rector prossegueix el Luzero de las fundacions, i al començament esmenta «la gran perdua ha sufer esta Parra per causa de las invasions de los francesos en repetidas vegades destrosant los papers del Arxiu y demes pertañent a la Iglesia».

Nota dels Batejats en Albiñana

A consequencia del Decret fet en S.ta Visita en la Par
de S.t Barthomeu de Albiñana del Bisbat de Barna als
tres Agost del Any de 1802 al que mana entre altre
cosas que mana que el Cura Parroco formia altre Lli
de Baptismes annotant en ell tots los que se recordia, y
puguia averiguar per medi de sus Parroquians al temps
y los Padrins ab tota la individualitat li sia possible, y
quant no per aproximació. Havent consultat ab dit Illm
dit Decret, y lo per ell manat Certifico y jas fee haver pre
guntat als matexos interesats ó a sos Pares Cada per ca
los noms de tots los que en la actualitat son vius posan
de los que se han recordat los noms dels Pares, y sos Orig
y dels noms de sos Padrins, y de la edat pocmes o menos
han judicat tenen tots los baixs individuats en lo pre
sent Any de 1816. En testimoni de veritat.

Joan Gros y Comas Ventilas Presbitero Rec
tor de Albiñana

Mata dit lo sech.

Die 13 Juny de 1733. Joseph Mata declara que en di
die fou Batejat en las fonts baptismals de S.t Barthome
de Albiñana fill Llegitim y Natural de Joseph Mata Page
y de Maria Nin conjuges naturals de Albiñana. Que fo
ren Padrins Grabiel Nin Pages, y N. Nin tots de esta Pa
roquia en dit temps era Rector Pere Martir Gibert.

Mata dit lo sech.

Anton Mata de edat 44 anys pochmes, o menos fill Lleg
de Joseph Mata de Albiñana y de Fran.ca Mañe de Cal
del B.t de Barna foren Padrins Martí Anguera del
y Maria Nin de Albiñana essent Rector de ess
Manuel Rius Pre

El rector Joan Gros va fer molta feina i tornà a endegar alguns llibres destruïts. Per exemple, reconstruí pacientment les dades de tots els batejats del terme, ja que els antics llibres de Baptismes havien desaparegut.

»En Castell Será... Anton de 4 añs fill dels mateixos.
»En lo Pla Paula de 4 o 5 añs filla de Pere Mañer y Josepha Plana conjuges. (De cal Groc, al c/ Major, d'Albinyana.)
»En Monmell Joan de 7 añs fill de Jaume Figueras y de Franca. Cañellas, conjs. (De cal Jaume del Guineu, al c/ de les Quintanes.)»

Aquesta munió de difunts apareix en desordre, tant alfabètic, com per llocs de traspàs, com inclús en l'ordre temporal; per exemple, al matrimoni Josep Miró i Maria Garriga se'ls moren dos nens dits Pere, l'un de 18 mesos i l'altre de 10 o 11 mesos; suposant que no fos el mateix, vindria a indicar que va transcórrer un any aproximadament entre les dues defuncions. D'altra banda, si els esposos Miquel Mata i Cristina Cornellà es casen el 1804 i se'ls mor un fill de 3 anys (i després un de dos), cal pensar que, comptant el temps d'embaràs, aquest òbit tingué lloc el 1808, any de la invasió. El mateix cas es donaria amb l'infant Josep Navarro, mort als 5 anys, els pares del qual s'havien casat el 1803; aquesta defunció s'hauria produït el 1809.

Mossèn Gros afegeix:

«Se ha de advertir que de los anys 1810 y 1811 no se ha enquantrat ninguna Partida de Òbits, y los que son notats fin aqui son fielment copiats de las notas que he enquantrat del Rt. Vicens Gelpi... perque en lo temps successiu sen puguia donar fe o firmo en la Rectoria... de la Albinyana als 22 Desembre del Any 1814».

Aquest total de 172 morts en un període tan reduït ens prova les malvestats de tota mena que afligiren els albinyanencs, inclosa, pel que hem vist, una fugida a altres indrets.

No hi ha ni noms ni dades dels anys 1810 i 1811; però, segons el llibre d'Òbits, del 1812 al 1814 es registraren aquests enterraments a Albinyana:

Any 1812: gener, 3; febrer, 0; març, 2; abril, 7; maig, 10; juny, 4; juliol, 7; agost, 4; setembre, 2; octubre, 5; novembre, 6; desembre, 2. Total, 52.

Any 1813: gener, 4; febrer, 3; març, 1; abril, 1; maig, 1; juny, 4; juliol, 1; agost, 3; setembre, 3; octubre, 3; novembre, 3; desembre, 4. Total, 31.

Any 1814: gener, 6; febrer, 1; març, 2; abril, 0; maig, 2; juny, 2; juliol, 6; agost, 9; setembre, 3; octubre, 3; novembre, 1; desembre, 3. Total, 38.

Per contrast, l'any 1815, conclosa ja la guerra, es produeixen 16 defuncions, 12 el 1816, 15 el 1817, 22 el 1818, 19 el 1819 i 16 el 1820.

Consta que alguns albinyanencs foren morts pels francesos. Així, en un enterrament del 5 de desembre del 1809 trobem un nen de tres mesos, i, en mencionar el pare, Josep Figueras, es diu «que se creu mort dels francesos». N'hem trobat altres tres a la llista que hem transcrit.

I en anotacions posteriors surten els següents. Les dades entre parèntesi són de l'autor del treball.

29 juny 1813.- «...morí Pau Queral y Mestre sens haver rebut sagrament algun, y fou mort per las tropas francesas, era fill de Joseph Queral de Bañeras y de Paula Queral y Mestre de Santa Oliva...»

29 juny 1813.- «...morí Magí Rosell y Bargalló, natl. de Montmell y habitant en esta Parra sens haber rebut sagrament algun, y fou mort per las tropas francesas, era fill de Joseph Rosell y de Ysabel Bargalló natl. de Montmell...» (Era de cal Rossell, de les Masies del Torrent.)

29 juny 1813.- «...morí sens haber rebut sagrament algun Joseph Casellas, marit de Rosa Casellas, fou mort per las tropas francesas, era fill de Joan Casellas y de Margarida...» (Vivien a cal Grill, de les Peces.)

14 octubre 1813.- «...se han celebrat las funcions de Enterro y Novena del qm. Joseph Miró natl. de esta Parra y que morí y fou enterrat al Vendrell, ahon estaba interinament per causa dels francesos...»

23 desembre 1813.- «...funcions de Novena y Capdañ del qm Pau Totasaus del Mas den Mata soldat...»

24 gener 1815.- «...se han celebrats 4 oficis per enterro y Novena per Joseph Arans Micalet lo que se creu esser mort, fill de Joseph Arans y de Theresa Romeu, difunts...» (De cal Benet.)

23 agost 1815.- «...en lo sementiri de la Iglª... Joan Casellas pages de las Pessas... no pogué rebrer ningun sagrament per haver mort repentinament de un incendi de polvora...»

4 octubre 1816.- «...Pere Mañé y Nin, soldat del Regt de Hostalrich, fill de Franch y de Teresa Nin... morí lo die 2 Octubre de mort natural...» (Era de cal Xacó del Groc, d'Alb.)

6 setembre 1824.- «...dos officis de Cap de Any per lo quondam (o sigui: el difunt) Pau Mata, lo que morí en la Isla de Mallorca al Hospital de Jesus de la ciutat de Palma en lo any 1812 als 16 de Agost segons han declarat dos testimonis...» (De cal Pau Mata, a la Canal.)

QUADERN DELS BATEJATS

Hem vist abans que a Albinyana, en dates anteriors al 1808, hi havia, entre d'altres, tres llibres de Baptismes, el darrer dels quals s'havia iniciat l'any 1770 i segurament prosseguia en començar la guerra. Aquests tres volums van desaparèixer, i per això, en Santa Visita del 1809, es mana al rector que faci una llista dels batejats.

El mateix capellà ens ho explica així al començament d'un quadern:

> «Baptismes de los que en lo Any 1816 se han trobats existents en la Parroquia de Albiñana, los que han declarat haver estat Batejats en dita Parra, y de la edat que en los referits Anys han declarat que tenian, fetas ditas notas per la mia propia ma de lo que fas fee com a Parroco. Jo, Joan Gros, Pbo. Rector.»

I més avall:

> «A consequencia del Decret fet en Sta. Visita... als 3 Agost del Any 1809 el que entre altres cosas mana que el Cura Parroco formia altre Llibre de Baptismes annotant en ell tots los que se recordia y puguia averiguar per medi de sus Parroquians al temps, y los Padrins ab tota la individualitat li sia posible, y quant no per aproximació. Havent consultat dit Decret, y lo per ell manat Certifico y fas fee haver preguntat als mateixos interesats o a sos Pares casa per casa los noms de tots los que en la actualitat son vius posant de los que se han recordat los noms dels Pares, y son origen y dels noms de sos Padrins, y de la edat que mes o menos han judicat tenen tots baix individualment en lo present Any de 1816. En testimoni de veritat. Joan Gros...»

I aquest benaurat i diligent rector, en una pacient tasca, forneix un inventari de tots els habitants del terme, amb les dades que pot esbrinar: pares, padrins, edat, renom de la casa, poble de naixement... Apareixen persones batejades encara per mossèn Pere Màrtir Gibert, que fou rector del 1711 al 1747. La persona més vella és Maria, de 90 anys, «filla de Fch. Cañellas dit del Quadrell y de Fca Mestre de Bonastre. Padrins: Magí Mestre de Bonastre y N. Nin de Albiñana de casa Xaconin...»

El primer llibre de Bateigs de la Rectoria d'Albinyana és començat pel rector Gelpí el 22 de desembre de 1808. Això ens fa suposar que la destrucció dels documents antics tingué lloc durant els primers mesos de la guerra. Recordi's que el llibre d'Òbits s'inicia a l'abril del 1809.

TAULA DELS BATEJATS

Any 1809, 24 (d'ells 12 nenes); 1810, 36 (17 nenes); 1811, 33 (20); 1812, 21 (6); 1813, 30 (14), 1814, 51 (27); 1815, 34 (18 nenes); 1816, 31 (17); 1817, 34 (17); 1818, 29 (12); 1819, 49 (21); i 1820, 43 (20 nenes).

Promig d'aquests 12 anys: 34'58 naixements l'any, equivalent a una elevada taxa de natalitat (suposant una xifra de població arrodonida als 700 habitants) del 49'40 per mil. Pel que es veu, la gent, malgrat tot, no parava de procrear.

LLIBRES DE DESPOSORIS

Dels estralls de la guerra, se'n lliuraren els dos llibres de Desposoris que hem esmentat. El segon s'acabà a l'agost del 1848, i en van seguir d'altres.

El nombre de casaments, aquest vicenni, fou: any 1800, 6; 1801, 9; 1802, 3; 1803, 8; 1804, 10; 1805, 8; 1806, 8; 1807, 9; 1808, 7; 1809, 6; 1810, 19; 1811, 11; 1812, 12; 1813, 12; 1814, 2; 1815, 2; 1816, 10; 1817, 6; 1818, 18; 1819, 3; i 1820, 4.

Val la pena fixar-se en l'elevada quantitat de casoris registrats el 1810 i els tres anys següents.

D'aquests matrimonis farem especial menció dels següents:

El 29 de maig de 1806 es casen, alhora, Bartomeu Casellas Janer, vidu (de cal Paulet, de les Peces), amb Madrona Palau, vídua; i també el fill de la núvia, Ramon Martí Palau, amb la filla del nuvi, Maria Casellas Navarro.

Altre matrimoni doble trobem el 9 d'octubre de 1809 entre els vidus Josep Ribas Rosell i Maria Calbet Garriga, i els fills Anton Ribas Urgell i Maria Borràs Calbet. Els marits eren de cal Magre, llavors al carrer Major d'Albinyana.

El 1810 se celebren dos casaments semblants: el 4 de febrer entre Joan Casellas Navarro i Antònia Gestí Manyer i entre Josep Navarro Vallès i Maria Casellas Navarro (els primers eren de cal Paulet, de les Peces, i els altres de cal Poxic, d'Albinyana); i el 3 de maig es desposen

y pies que con las pujas resultan de exceso, invirtiendo su producto en reponer los vasos sagrados ornamentos, y demas preciso al culto Divino, á conocimiento del Cura y obreros; y que en lo succesivo no pueden repartirse mas que las treinta y cinco quarteras dichas. Así lo decretamos y firmamos en la 3ra Visita de la Parroquia de S.n Bartolome de Albiñana, a los tres días del mes de agosto, del año mil, ocho cientos nueve.

Pablo Obpo de Barc.na

Por mdo de S.S.Y. el Obpo mi Señor

D. Jos.h de Clari Secno

Lista que se ha depositat en lo Any 1816 de la Bossia de la Obra havent reducidas las pensions que se ha pagat de 11 ans ressa guerras, fent algunas gracias als de poca Convent, per los major Clausias se ha depositat als seguents

+ Joan Tarre de las pedras Jaume Barthomeu Tudurí 1816 quarteras
+ Isidro Cañellas de Rora Cañellas dito Tric una quarterera 1816 1.qa 6
+ Joan Riumbau del Tarre una quarterera 1816 . . . 1.qa
+ Joseph Domingo dit del Cabo 1814. 1816 . . . 1.q.
+ Joan Riumbau pancopot 1816 1817 1818 quinze . . . 1.q.
+ Barthomeu Navarro 1815 . . . 1814 . . . 2.q.
+ Felipe Sin del Roca paga 1808 1809 y un quarto 1810 1816 . 4.q.
+ Joseph Sin del Roca paga per 1812 y queda lo Cap 1816 . 2.q.
+ Roch Pro paga per Joan Sabiñ per 1809 1810 queda al 1816 . 1.q.
+ Joan Anda paga dit Milla paga per 1816 queda al 1816 . 1.q.
+ Ramon Cañellas dit Vultero paga 1816 1816 + . 1.q.
+ Marco Cornella Vda de Pau paga p.r 1815 queda al 1815 1816 . 2.q.
+ Manuel Miralt Sabina paga per 1816 queda al . . . 1.q.
+ Bonaventura Pagès paga per 1816 queda al 1816 + . 1.q.
+ Joan Sin dit Tander paga per 1809 y queda al 1816 . . . 1.q.
+ Pere Amigó paga dos quarteras 1809 1810 y queda al . . . 2.q.
+ Joseph Tore de las pedras dit Rocha paga 1815 1816 queda al 1816 . 1.q.
+ Joseph Anda dit Cabenet paga per 1812 . . . 1816 . . . 2.q.
+ Pere Estevo de las Pedras paga 1808 . . . 1816 . . . 1.q.
+ Joan Mañe de las pedras 1808 . . . 1814 . . . 1.q.

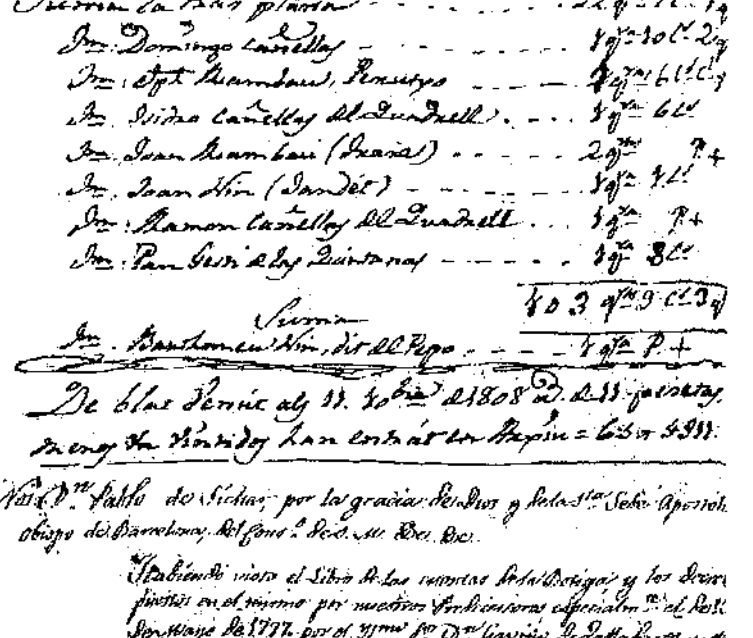

El Llibre de la Botiga *té una anotació al desembre del 1808. El 3 d'agost del 1809, el bisbe Sichar fa la Santa Visita i al·ludeix a «los muchos males que ha sufrido (l'església d'Albinyana) en la actual guerra». La següent anotació, però, és del 1816.*

Baldiri Gustantí Calbet amb Antònia Mata Nin (que visqueren a cal Mariano, al carrer de les Quintanes) i Josep Mata Nin amb Caterina Gustantí Calbet (de ca la Llúcia, del mateix carrer).

La cosa es repeteix el 27 de febrer de 1813 (Pere Esteve Riambau amb Maria Busquet Planas, i Isidre Busquet Planas amb Teresa Esteve Riambau; els primers, de can Tarragó, de les Peces) i el 9 de juny del 1818 (Pau Arans Saperas, vidu, amb Maria Nin Figueras, i Josep Nin Figueras amb Antònia Arans Saperas; els Arans, de cal Pau Benet, del carrer de Bonastre; en Josep Nin, de cal Felions, al carrer del Racó).

Però entremig, el 24 d'abril de 1811, apareix un casori triple on els cognoms dels nuvis ens donen entenent del parentiu: Joan Miró Soler amb Teresa Casellas Manyer, vídua de Joan Gener; Josep Gener Casellas amb Antònia Miró Garriga, i Joan Gener Casellas amb Antònia Güell Figueras. (Aquests Miró s'estaven a la masia del Boixart, al Torrent.)

Amb aquestes xifres queda confirmat que una cosa és la guerra i una altra l'amor.

LLIBRE DE TESTAMENTS

El llibre i plecs de Testaments que hi havia l'any 1777, iniciats el 1557, desaparegueren durant la invasió francesa.

Així, el rector Gros, que tanta feina tingué per a reelaborar la paperassa perduda, començà el llibre de l'epígraf. I ens ho explica:

> «En lo present llibre se notaran tots los testaments y ultimas voluntats comensat per mí Joan Gros... comensant per lo primer testament haure pres des de que entrí á regentar dita Parroquia als 8 Novembre del Any 1814».

Les anotacions acaben el 21 de juny de 1824.

BACÍ D'ÀNIMES

El 1777, manat per una Santa Visita, el rector Joan Nogués (1770-1786) començà el *Llibre de las Missas Fundadas y Bací de Ànimas*. Hi anotava les entrades i les despeses, i gairebé mai no quedava remanent.

L'any **1800** entraren al Bací 44 lliures, 11 sous i 6 diners; el **1801**, 40 lliures i 4 sous; el **1802**, 43 lliures, 8 sous i 9 diners; i, a més, 8 sous i 6 diners que obté de la venda d'una polla; el 1803, 50 lliures, 5 sous i 5 diners; el **1804**, 62 lliures i 9 sous, comptant, entre d'altres ingressos, 15 sous del «rotllo de las balladas de St. Antoni», 1 lliura, 4 sous i 8 diners del «rotllo de St. Gregori», 2 lliures, 18 sous i 10 diners del «rotllo de St. Bartomeu i St. Isidro», 5 lliuras, 10 sous i 6 diners del «blat arreplegat y reduit a favor de las animas me ha entregat lo Baciner Isidro Rovira»; el **1805**, 46 lliuras, 11 sous i 11 diners, incloses, entre d'altres partides, 19 sous i 5 diners de «tres polletas», 1 lliura, 17 sous i 6 diners dels «rotllos», 1 lliura, 2 sous i 6 diners de «2 forchs dalls venuts»; el **1806** entren 51 lliures, 10 sous i 7 diners, comptant un pollastre, 7 sous i 6 diners; afegeix: «De la caixeta no se ha tret res per haver estat robada»; 4 lliures, 11 sous i 4 diners «per blat venut al Quadrell»; el **1807** ingressen 39 lliures, 16 sous i 10 diners; el **1808**, 30 lliures, 15 sous i 4 diners; el **1809**, 39 lliures, 17 sous i 10 diners; el **1810**, 57 lliures, 17 sous i 10 diners; el **1811**, el nou rector Jacint Prats escriu: «Ningun diner he trobat en la caxeta»; el **1812**, 31 lliures i 15 sous; el **1813**, 61 lliures, 13 sous i 2 diners; el **1814**, 54 lliures i 8 sous; el **1815**, 32 lliures i 10 sous; el **1816**, 46 lliures i 10 sous; el **1817**, 35 lliures, 17 sous i 6 diners; el **1818**, 35 lliures, 12 sous i 6 diners; el **1819**, 17 lliures, 16 sous i 3 diners; el **1820**, 36 lliures i 15 sous.

El 1819, en una Santa Visita, el visitador veu aquest llibre i suposem que arrufaria el nas; així, diu: «...mando que el Rdo. Cura parroco arregle las cuentas con la formalidad y método que deben estar».

Els ingressos al Bací assoleixen xifres de 40 a 50 lliures, si bé trobem anys de recaptacions inferiors (1808 i 1819, aquest darrer només amb 17 lliures) i algun de molt superior (1804, amb 62 lliures).

Al Bací, suposem, la gent hi abocava segons anava de butxaca; així, en anys magres les almoines eren més migrades.

LLIBRE DE LES PRIMÍCIES

Aquest llibre comença el 1712 i acaba el 1832, o sigui que comprèn de la Guerra de Successió fins a la Primera Guerra Carlina. Recordem que, a l'època, les primícies es pagaven a més del delme; mentre aquest era la part dels fruits —regularment la desena— que els fidels donaven a l'Església, la primícia era una prestació de fruits o bestiar que s'entregava addicionalment.

Heus aquí les primícies rebudas pel rector d'Albinyana els anys que s'esmenten:

	1800	1801	1802	1803		1815	1816	1817	1818	1819	1820
Mestall	23 q	29 q	39 q	39 q	No hi ha dades del 1804 al 1814, ambdós inclosos	17 q	49 q	6 q	23 q	27 q	15 q
Blat	3 c	5 c	4 c	8 c		49 c			2 q	2 q	
Ordi	9 c	4 c	5 c	6 c		2 c	1 q			1 c	5 c
Civada	3 c	2 c	4 c	4 c		1 c	2 c		2c		
Espelta	3 c	2 c		6 c							
Blat o beya	4 c	6 c	6 c								
Alls	30 f	46 f	45 f			14 f	29 f		1 cana	4 f	19 f
Llobins	6 c	3 c	19 c	3 c		4 c	2 c		1 c		2 c
Guixes	4 c	8 c	4 c	1 c		5 c	11 c		10 c	5 c	9 c
Erb	4 c	2 c									
Fesols	1 c	1 c		2 c							
Cànem	4 a	4 a	6 a			20 ll					
Vi	62 cg	50 cg	55 cg			75 cg	68 cg		73 cg	72 cg	96 cg
Llana	1 a	3 ll	2 ll			6 ll			1 ll	2 ll	1 ll
Favons	3 c	2 c	5 c	3 c		2 c					
Cebes	1 a	1 a									
Ciurons			1 c			3 c					

a = rova; c = cortà; cg = càrrega; f = forc; ll = lliura; q = quartera.

Alguns d'aquests vegetals ja no es conreen al Penedès. L'**espelta** era una mena de blat de palla dura; **l'erb**, una planta usada per a farratge; com el **llobí** i el **favó**. Pel que fa a mesures, la **quartera**, que servia per a grans, equivalia a uns 70 litres; el **quartà** (que al llibre que comentem anoten **cortà**) era la dotzena part d'una quartera (6 litres aproximadament); la **carga**, o **càrrega**, variable segons el lloc, feia de 150 a 200 litres.

A més dels onze anys dels quals no hi ha dades, potser pel desori regnant, cal adonar-se de les xifres, gairebé nul·les, de l'any 1817, que veurem repetides més avall.

El rector anota a part una sèrie de despeses, i també el que cull de la vinya de la Rectoria. Transcrivim:

«1800 - Per la colecta del gra, 13 lliuras, 2 sous; id. del vi, 62 lliuras; per los adops de las botas, 21 lliuras; amarar y bregar lo canem, 3 lliuras, 15 sous.

»1801 - ...collecta gra, 13 lliuras, 2 sous; ...vi, 50 lliuras; ...adops botas, 6 lliuras, 18 sous; amarar y bregar... 3 lliuras 15 sous.

»1802 - ...gra, 12 lliuras, 2 sous; ...vi, 53 lliuras; adops, 7 lliuras, 8 sous; amarar... 6 lliuras, 10 sous.

»1815 - Gastos de collecta, 69 lliuras, 13 sous; viña rectoria: blat, 3 cortans; guixas, 5 cortans; ciurons, 4 cortans; vi, 15 cargas.

»1816 - Blat de la viña de la Rectoria, 5 quarteras; gastos de collecta de la Primicia, 19 lliuras, 11 sous; vi de la viña de la Rectoria, 49 lliuras, 8 sous.

»1817 - Llegum, res; ordi, res; sivada, res; alls, res; blat de la viña de la Rectoria, 4 quartans.

»1818 - Blat de la viña de la Rectoria, 4 quarteras y 1 cortá; vi... 12 1/2 cargas; gastos de collecta, 127 lliuras, 18 sous.

»1819 - Gastos de collecta, 117 lliuras, 15 sous; blat de mestall de la viña de la Rectoria, 3 quarteras i 3 cortans; vi... 17 cargas.

»1820 - Blat mestall de la viña, 5 quarteras; guixas de la viña, 9 cortans; ciurons de la viña, 3 cortans; vi... 25 cargas».

També aquí saltem del 1802 al 1815, i observem la desolació que expressa l'any 1817.

LLIBRE DE LA BOTIGA

Aquest llibre, que sobrevisqué a la Guerra del Francès, fou començat el 1737 i s'extingí, de mort natural, el 1861. S'hi anotava el blat que la Botiga de la Parròquia deixava als pagesos. Vegi's un estudi més complet sobre aquest llibre al treball «Una mena de Mont de Pietat», publicat a *Miscel·lània Penedesenca 1983*, volum VI.

L'any 1800 (octubre) es deixen 45 quarteres i 9 cortans a un total de 36 persones, entre les quals trobem els renoms Sílet, Perutxo, Rello, Boixart, Rei, Fèlix, Groc, Milà i Xaconín.

El 1801 (novembre), 9 persones reben 10 quarteres i 6 cortans; el 1802, 19 persones amb 23 quarteres; el 1803, 36 persones i 62

quarteres; el 1804, 21 persones i 26 quarteres; el 1805, 6 persones i 9 quarteres; el 1806, 9 persones i 12 quarteres; el 1807, 56 persones i 119 quarteres; el 1808 (desembre), 25 persones amb 103 quarteres, 9 cortans i 3 quartes.

El 3 d'agost del 1809, amb motiu d'una Santa Visita, el llibre conté aquesta anotació:

> «...en atención al miserable estado en que se hallan la Iglesia y Sacristia de varias halajas (sic) y jocalias por los muchos males que ha sufrido en la actual guerra: Mandamos que el Ror. y Obreros cuyden como hasta ahora de recoger por todo el presente mes de Agosto las 103 quarteras, 9 quartanes y 3 quartas de Mestall repartidas entre los vecinos, con las acostumbradas pujas, y procedan a la venta de las 37 quarteras y pico que con las pujas resultan en exceso, invirtiendo su producto en reponer los vasos sagrados, ornamentos y demás preciso al culto Divino, a conocimiento del Cura y Obreros, y que en lo sucesivo no puedan repartirse más que las 75 quarteras dichas. Así lo decretamos...»

Després d'aquest escrit el llibre salta ja a l'any 1816, quan la guerra s'ha acabat.

1816 i 1817 - «Blat que se ha dexat... Havent reduidas las pensions que se han pogut dels añs de la guerra fent algunas gracias a fi de posaro corrent...», 55 persones, 93 quarteres i 6 cortans. «Se han venudas 8 quarteras araho de 4 lliuras 10 sous valor de las vuyt quarteras 36 lliuras las que se han aplicadas per adornos y onras de la Igla...»

1818 - «...havent considerat ab los Obrers y la major part dels Payesos las grans dificultats qe. se objectaren de poder cobrar las pujas atrasadas de los individuos notats de mutuo consentiment se ha resolt que tots pagassen la puja del añ corrent, y que donasen fiansa del capital tenian encarregat, aguda (sic) gracia de lo demes atrasat lo que se ha posat en obra...» Hi ha 43 persones, amb un total de 80 quarteres i 3 cortans.

1819 i 1820 - 40 persones reben 80 quarteres. Hi hagué una Santa Visita a l'octubre del 1819.

DIARI DEL FUNDAT

L'any 1815 el rector Joan Gros reconstruí el llibre de misses i aniversaris, ja que el primitiu fou possiblement destruït pels francesos. En una mena de pròleg amb què encapçala el llibre, ens explica:

«Llibreta de las Missas y Aniversaris que he enquantrat que se celebravan en la Iglesia de Albiñana ab lo die q. se deuen celebrar despues de la Reducció y notaré los que haniran (sic) pagant las fundacions si se a quin Fundador pertany, y si ni haura alguns que per haver perduda las noticias corresponents no se sap se posaran notadas las celebracions al ultim de la Llibreta y se notara lo ultim Any que he enquantrat que celebra lo Rt. Vicens Gelpi, Rector».

Dóna les misses i aniversaris per ordre cronològic; per exemple:

«Die 18 de Janer, Missa per Joan Mañer dit lo Felix de tras la Iglesia celebrat Any 1808.

»Die 3 Febrer. Aniversari per los Benefactors del Ramey. Any 1808.

»Die 17 Mars. Missa per Grabiel (sic) Nin de la Plasa Any 1805.

»Die 18 Abril. Missa per Joan Nin en la Dominica Pascua. Any 1815. Paga Pau Vidal Janató.

»Die 3 y 4 maig. Missa conreus per Casa Casellas de la Plasa dit lo Rey 1815.

»Maig. Die del Roser per los Benefactors del Roser a la Vigilia Completas y Professo lo die. Any 1815.

»Die 28, 29 y 30 Maig. Missa conreus per Casa Manuer dit lo Arlá 1815.

»Die 13 juny. Missa cantada a St. Antoni completas a la Vigilia 1815.

»Die 30 juny. Missa per Franch. Mata al Altar dels Sants Metges 1805».

CONCLUSIÓ

Amb aquest treball hem tractat de ressuscitar aquella vintena d'anys que els albinyanencs van viure anònimament, però que deixaren la població marcada humanament i econòmicament. Fou una història, pensem, similar a la de molts pobles semblants, perduts llavors entre la geografia del país, mal comunicats, amb la gent analfabeta gairebé en

la seva totalitat, fervents seguidors del clergat i acèrrims defensors d'un rei llunyà i malèvol.

I són més de doldre aquestes morts i aquests sofriments si ens adonem de la seva absoluta inutilitat.

Recordem que tot aquest trasbals, aquest devessall de sang vernissada de patriotisme, aquesta guerra malament dita de la Independència, no va servir de res. Perquè el 1823, nou anys d'acabada l'acció bèl·lica i tres del final del període que comentem, els 100.000 Fills de Sant Lluís, francesos, atravessen altra vegada els Pirineus conclosa la guerra reialista, i ho fan amb tota facilitat, al costat de molta gent que els havia combatut; i la població, en gran majoria, els vitoreja, i se celebren tedèums en memòria dels reialistes morts i a llaor del rei Ferran, a qui Déu guardi.

Però aquestes rauxes, com tots sabem, no són pas exclusives del primer vicenni del segle dinovè.